

Ivan Khoma

YEVHEN KONOVALETS AND «UKRAINIAN STUDENT UNION»

The article concerns Yevhen Konovalets, a key figure of the Ukrainian national-liberation competitions. The way of his integration into the Ukrainian public life of Galicia in 1909–1913, which content was defined by international relations with Poles, is investigated. The disclosed problem allows the readers to understand the phenomenon of Konovalets within the national liberation competitions of the XX century.

Having well mastered the work of a primary link of the national life, Konovalets in the end of 1912 was elected to the administrative body of the Ukrainian student's union. Besides, in the structure of Ukrainian student's union Konovalets was a member, an assistant, and – from April, 1913 – the chairman of the IV section which united students who were adherents of the Ukrainian national-democratic party.

The basic themes which he develops in his public work are connected with the organisation of educational work among the Ukrainian population of Lviv region and, also, the struggle for the Ukrainian university. In Konovalets' activity a desire and an ability to analyze the situation and then to publicly represent before listeners are his eminent features, which he demonstrated in his reports at different levels of the Ukrainian national life. In general, all the above said allowed Konovalets in his student years to occupy the key positions in the educational and political life Galicia's youth. From the view of Konovalets' further activity, it gives the chance to understand that he was not a casual figure in the Ukrainian national-liberation competitions, beginning from the end of 1917 in Kiev and to his murder in Rotterdam in 1938.

Key words: Yevhen Konovalets, «Ukrainian Students Union», Ukrainian University in Lviv.

УДК 94(477)

Іван Зуляк, Мар'яна Зуляк

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ПРАЦЯ АНТОНА КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО

У статті йдеться про редакційно-видавничу працю Антона Крушельницького. Охарактеризовано його діяльність на посаді головного редактора «Нових шляхів» і «Критики», яка характеризувалася пошуком оптимального видавничого проекту з історії, філософії, соціології, економіки, культури, тогочасної радянської та зарубіжної літератури, музики, театру, образотворчого мистецтва.

Львівський літературно-науковий, мистецький і громадський місячник «Нові шляхи» і «Критика» – своєрідні видавничі феномени, у яких на початковому етапі їх існування акумулювалися ідеї різноманітних політичних течій та груп, а з часом домінувала прорадянська ідеологія, популяризована головним редактором А. Крушельницьким, який перебував під її впливом.

Видавнича справа А. Крушельницького характеризувалася активною співпрацею з українськими видавництвами у Відні упродовж 1919–1920 рр., про що свідчить аналіз архівних матеріалів. Особливості їх взаємин у видавничій сфері, у складний для України час, ґрунтувалися на усвідомленні А. Крушельницьким потреби у забезпеченні національних шкіл українськомовною продукцією.

Ключові слова: Антін Крушельницький, редакційна праця, видавнича праця, «Нові шляхи», «Критика».

Актуальність досліджуваної проблематики ґрунтується на тому, що в житті українського суспільства початку 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. відбулися якісні зміни, що призвели до суттєвих суспільних трансформацій, а саме до утвердження незалежності України і становлення громадянського суспільства, що сприяло зростанню інтересу до історичних постатей минулого. У цьому контексті важливого значення набуває особовий аспект. Серед визначних діячів чільне місце належить Антону Крушельницькому, редакційно-видавничу працю якого свідчить про неординарність особи, його всебічність і талант.

Мета статті – аналіз редакційно-видавничої праці А. Крушельницького.

Для реалізації мети визначено основні завдання: простежити редакторську працю у «Нових шляхах» і «Критиці» і охарактеризувати видавничу діяльність.

Історіографія досліджуваної проблеми обмежується публікаціями М. Дубини [1, с. 7], М. Романюка, М. Галушка [2, с. 80–87], М. Зуляк [3, с. 160–165; 4, 4, с. 55–63; 5, с. 109–114; 6, с. 151–158; 7, с. 117–120] та інших авторів.

Основну джерельної бази складають неопубліковані матеріали архівних фондів 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.») та 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.») Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України).

Одним із важливих напрямків культурно-просвітницької діяльності А. Крушельницького була редакційна праця, яку він реалізовував через часопис «Нові шляхи», який з 1933 р. виходив під назвою «Критика», співпрацю з іншими виданнями. Поряд із художньою літературою та критикою, журнал «Нові шляхи» значну увагу приділяв науково-популярній, мистецькій та публіцистичній тематиці. У ньому друкувалися розвідки з історії, філософії, соціології, економіки, культури, статті про тогочасну радянську й зарубіжну літературу, музику, театр, образотворче мистецтво, подавалася широка інформація про поточне життя [1, с. 7]. За лояльне ставлення до СРСР та його суспільного ладу журнал критикували УНДО та націоналістичні організації, деякі випуски конфісковувала польська влада [2, с. 80–87].

Львівський науковий, літературно-науковий, мистецький і громадський місячник, що видавався упродовж 1929–1932 рр. видавничою спілкою з однойменною назвою «Нові шляхи» – кооперативою з обмеженою відповідальністю. Друкувався часопис друкарнею НТШ. Відповідальним редактором був А. Крушельницький – громадсько-політичний діяч, письменник, публіцист, літературознавець, журналіст, перекладач, педагог, редактор та видавець. До складу редакційної колегії входили Ярослав Кунанець (Антін Босий), Святослав Гординський, Петро Дереш, Авенір Коломиєць, А. Крушельницький, Іван Крушельницький [2, с. 80–87]. До речі, посвідчення, видане А. Крушельницькому 1 вересня 1930 р., засвідчує, що він був членом редакційної колегії «Нових шляхів» [8, арк. 52].

А. Крушельницькому належить не лише важлива роль у виданні й редагуванні часопису «Нові шляхи». Варто наголосити на тому, що у кінці 20 – на початку 30-х рр. ХХ ст. він перебував не лише на прорадянських позиціях, але й виступав пропагандистом, агітатором й ідеологом радянської у Східній Галичині.

Видання виходило книгами, декілька з них формували том. Наприклад, книги 1–2 утворювали том 1, книги 3–4 – том 2 і так далі. Його видавала видавнича спілка «Нові шляхи», заснована за ініціатиивою А. Крушельницького 15 січня 1929 р. у Львові [9, арк. 1–4]. Статут видавничої кооперативи «Нові шляхи» з обмеженою відповідальністю у Львові, прийнятий 15 січня 1929 р., включав одинадцять основних розділів [9, арк. 1–4].

Мета діяльності кооперативи полягала у тому, щоб «... підносити заробіток членів веденням при ньому підприємств і підносити культурний рівень членів» [9, арк. 1]. Основні завдання кооперативи пов'язувалися із виданням журналів, часописів, книжок, художніх і мистецьких творів, заснуванні друкарень і книгарень, організації читалень, клубів, бібліотек, курсів, виставок і екскурсій, виділенні стипендій, проведенні конкурсів тощо [9, арк. 1].

На початковому етапі часопис був доволі демократичним. Редакційна колегія пропонувала читачам дати відповіді на 26 питань анкети-опитування [10, арк. 13–13 зв.]. Особливістю видання було використання «академічного правопису», прийнятого НТШ, оскільки «Нові шляхи» видавалися у друкарні цієї інституції. Перехід на новий правопис відбувався поступово [11, арк. 1].

Журнал мав прорадянське спрямування і був своєрідним продовженням традицій громадського місячника «Шляхи» (1915–1918 рр.) [2, с. 80–87]. М. Ільницький зазначав, що «... декларуючи свою ідеологічну позицію, «Нові шляхи» не були зашореним вузькопартійним часописом і зуміли на перших порах згуртувати навколо себе широке коло демократично настроєної творчої інтелігенції. Тут можемо знайти цікаві огляди розвитку української поезії в Галичині повоєнного періоду, рецензії на нові книги» [12].

У перші роки існування часопис перебував на загальнодемократичній платформі, у ньому друкувалися письменники різної ідеологічної орієнтації: Б. Лепкий, С. Черкасенко, О. Турянський, К. Гриневичева, Ю. Опільський, Я. Кондра, В. Бобинський, С. Гординський, Ю. Косач, В. Гренджа-Донський, С. Масляк, А. Коломиєць, О. Турянський, А. Павлюк. Тут друкували історичні, літературознавчі та мистецтвознавчі розвідки І. Свенціцький, М. Рудницький, С. Гординський, І. Крип'якевич, В. Щурат [12].

Поступово часопис дедалі більше переходив на ортодоксальні прорадянські позиції, звужувалося коло його авторів, «... перші числа журналу не викликали підозрінь, у якому напрямі йде журнал. Але дедалі «Нові шляхи» стали на радянські позиції» [13, с. 92]. У журналі були вміщені погромні статті про українську еміграційну поезію як представників старшого (О. Олеса,

В. Самійленка, С. Черкасенка), так і молодшого покоління (С. Маланюка), піддано гострій критиці перші книги історичної епопеї Б. Лепкого про гетьмана І. Мазепу тощо. Через те від нього відійшла переважна частина прихильників і авторів [12].

«Важкі умовини, у яких жили українці в 1920–30 роках під польською окупацією, були одною з причин, що дехто з галицьких діячів почав орієнтуватися на УСРСР, де, здавалося, політичний процес вів нестримно до повної суверенності «української радянської держави» [13, с. 92]. У кінці 20-х рр. ХХ ст. активізуються контакти А. Крушельницького із радянським консульством у Львові. Про що свідчить запрошення консула СРСР від 18 грудня 1928 р. на вечерю в готель «Жорж» й товариську зустріч із повноважним радянським представником у Польщі та його радником [14, арк. 22]. Дуже часто Крушельницькі виїжджали на відпочинок у Березів з радянським консулом у Львові. З метою ознайомлення української інтелігенції Львова зі здобутками радянського кінематографу його запрошували на перегляд декількох кінокартин, на зустріч із народним комісаром освіти УСРСР, академіком М. Скрипником [14, арк. 26, 28].

Окрім того, уряд УСРСР намагався справити позитивне враження і на більш ширші кола української господарської інтелігенції. Так, 3 травня 1929 р. делегація кооператорів Західної України в складі голови РСУК і «Сільського господаря» Ю. Павликівського, директора «Центробанку» О. Луцького, голови правління «Центросоюзу» І. Герасимовича, членів правління «Центросоюзу» Ю. Шепаровича і «Сільського господаря» Ю. Храпливого [15, арк. 35] відвідали УСРСР. Вони перебували у захопленні від поїздки і повідомляли про те, що кооперація «... розвинута у Вас з послідовністю людей, яким доля трудових мас стала програмою життя, програмою, за якою не видно вигод і радощів будня» [15, арк. 34]. Однак члени групи кооператорів зазначали й те, що «Ми не були в низах Вашої кооперації. Та ми побачили їх теж і в верхах. Ви втягли масу в Вашу роботу, а тоді вона в верхах і в низах» [15, арк. 34].

У розмові із директором «Центробанку» О. Луцьким з'ясувалося, що з радянською кооперативною системою він певною мірою знайомий із преси, його вразило проведення святкування 1 травня [15, арк. 38–39]. Ю. Храпливий наголошував на обміні кооперативною пресою, співпрацею й поширенням досвіду радянської системи у Західній Україні [15, арк. 40–41]. Звичайно, що зазначені події та факти формували своєрідне позитивне сприйняття радянської дійсності періоду українізації.

Залучення західноукраїнської інтелігенції для обслуговування потреб індустріального й культурного будівництва радянської України відповідало інтересам більшовицької ідеології. Це, з одного боку, підносило її авторитет, слугуючи засобом вкрай необхідної для неї легітимізації, було вагомим аргументом для обґрунтування теорії про УСРСР як «П'ємонт усього українського народу», дозволяло використовувати знання підготовлених за кордоном фахівців з вищою освітою (отже, не коштом «трудящих України»), а з іншого – залучення галицької інтелігенції у культурно-освітню сферу УСРСР давало потужний імпульс втілення у життя не лише більшовицької політики «українізації», але й українізації реальної, сприяло подоланню опору російської чи зросійщеної інтелігенції Наддніпрянщини [16].

Архівні матеріали підтверджують тезу про часопис як прорадянське видання. Редакція «Нових шляхів» не лише цікавилася новинками, які відбувалися в УСРСР, але й намагалася їх використовувати у своїх публікаціях з метою популяризації радянських здобутків. Так, Ю. Кулинич підготував для редакції постанови й резолюції, прийняті на III-ому з'їзді партії, а саме: «Про партійне керівництво літературою», «Про ставлення до непролетарських організацій», «Про значення воєвничого матеріалізму», «Перевага та монополія», більшовицькі постанови й резолюції тощо [17, арк. 1, 2, 7, 10].

Деякі огляди газет та інші публікації, передруковані з радянських й іноземних видань, редагував А. Крушельницький. Зокрема, у повідомленні про проведення вечора української культури, організованого газетою «Комсомолець України» в Харкові йшлося про те, що «... сьогодні зібрався міський комсомольський актив, квіти столичної організації – сказав Хвиля, – є факт безсумнівного зрушення в бік приєднання робітничої молоді до української культури. Мало відвідувати український театр та співати українські пісні. Треба, щоб комсомол став душею великого національно-культурного процесу, що його зараз здійснює пролетаріят України» [18, арк. 2]. До речі, цитований текст А. Крушельницький викреслив повністю і усунув термін «пролетарські» письменники [18, арк. 2].

Редакційна колегія цікавилася партійним керівництвом у літературній сфері, особливо «перетягуванням на бік пролетаріату кваліфікаційних сил технічної та іншої інтелігенції й виховання нових кадрів письменників з трудящих лав» [19, арк. 1], ставленням до непролетарських організацій, а саме «партія повинна толерантно ставитися до проміжних ідеологічних форм, терпляче допомагаючи позбуватися цих неминуче численних форм у процесі ближчого товариського співробітництва з комуністичними силами» тощо [19, арк. 2]. Особливе значення у

роботі видання посідали тези з праць В. Леніна «Про значення войовничого матеріалізму», виступ на партійному з'їзді С. Косіора, Й. Сталіна, резолюції нарад та інше [19, арк. 4, 5, 6, 7, 10].

А. Крушельницький систематизував отримувану із радянських періодичних видань інформацію. Доволі складно з'ясувати основні критерії та принципи такої диференціації. Можливо, вони носили суто авторський підхід, тому що ті чи інші джерела, та чи інша інформація віднесена до тих чи інших груп, які за своїм змістом виходять за її межі. До «видавничих записок» він відносив інформацію, що необхідно було передрукувати у «Нових шляхах» [18, арк. 28]. Наприклад, у цій групі йшлося про Всеукраїнський інститут радянського будівництва, основне завдання діяльності якого полягало у систематичному вивченні та допомозі у науковому дослідженні питань радянського будівництва [18, арк. 28]. До зазначеної групи належало повідомлення про Інститут організації сільського господарства – основним завданням якого було вивчення п'ятирічного плану розвитку сільського господарства, колективізації тощо [18, арк. 28]. У рубриці «Український технічний музей» йшлося про історію розвитку та виявлення сучасного стану технічних досягнень промисловості [18, арк. 28]. Сюди відносилася інформація про п'ять років роботи народної бібліотеки України, наукової центральної книгозбірні Одеси тощо [18, арк. 102–146]. До групи «наукових записок» головний редактор «Нових шляхів» відносив всебічне сприяння винахідництву в Україні та інші теми [18, арк. 29].

«Промислові записки» – це в основному перелік видань, які стосувалися белетристики, історії літератури, марксизму, революційного руху, кооперації, українознавства, класичної літератури, статистичні показники поступу радянської промисловості [18, арк. 83–86, 179–182].

«Народно-господарські записки» стосувалися в основному повідомлень про місце України в СРСР, про становище краєзнавства, видання дитячої енциклопедії та інша інформація [18, арк. 88–101].

«Господарські записки» подавали інформацію про радянські сільськогосподарські машини на світовому ринку, раціональне використання корисних копалин [18, арк. 152–165]. У підгрупі «Економічна хроніка. Українська індустрія» йшлося про виконання п'ятирічного плану тощо [18, арк. 166–178].

«Сільськогосподарські записки» повідомляли про використання сільськогосподарських площ, соціалістичне змагання бригад тощо [18, арк. 183–195].

Окрім того, варто наголосити на тому, що редакція «Нових шляхів» отримувала інформацію про здобутки радянської України в культурній, економічній та технічній сферах, про події в літературі, кінематографі, про цензуру в Бельгії, новий робітничий театр в Англії тощо [18, арк. 3, 6, 17, 21].

З метою популяризації «Нових шляхів», головний редактор налагодив стабільну і чітку систему взаємного обміну між різноманітними виданнями. Такий обмін налагоджено із такими радянськими часописами й структурами, як-от: «Радянська освіта», «Більшовик України», «Молодий більшовик», «Більшовиченята», Держторг УСРР, Український комітет краєзнавства, «Український мисливець та рибалка», бібліотеки Київського та Дніпропетровського інститутів народної освіти, Український науково-дослідний інститут книгознавства, правління Українського науково-технічного товариства, правління Будинку літератури ім. Е. Блакитного та інші [20, арк. 16; 74, арк. 8, 13–15, 39, 41, 43 зв., 50, 60, 67; 21, арк. 8; 22, арк. 6].

У деяких зверненнях до редакції йдеться про те, що радянське державне видавництво у Харкові надіслало на адресу часопису 150 доларів США (далі – дол.), тому М. Фуртак-Деркач зверталася до редакції «Нових шляхів» про їх отримання за фотографії малюнків галицьких художників. Однак, як виявилось, їх часопис насправді не отримував взагалі [23, арк. 28]. Питання оплати вартості послуг «Нових шляхів» викликали певні непорозуміння й у адміністрації Вінницької філії Всенародної бібліотеки України при УАН. Головного редактора «Нових шляхів» повідомляли про надмірну завищеність вартості частини ілюстрації до повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків», які вважалися не оригіналами, а копіями, зробленими зі світлин і вони «... не відповідають нашим кондиціям: ці малюнки є одноманітні простокутники, їх хоч і можна вжити як заставки, але зовсім мало надаються вони до закінчування розділів» [21, арк. 2].

Дирекція бібліотеки вважала, що вартість ілюстрацій у розмірі 25 злотих (далі – зл.) була завищеною, тому вони готові були оплатити лише 12,5 зл. [21, арк. 2]. Окрім того, зависокою, на думку дирекції, була вартість 24 ілюстрацій з геометричним орнаментом у розмірі 25 зл. До речі, дирекція сумнівалася у тому, що це були роботи відомого митця О. Кульчицької, з мистецького погляду вважала їх як «... маловартісні й репродукувати ці малюнки взагалі неможна» [21, арк. 2]. За вказані ілюстрації вони готові були оплатити суму в розмірі не більшу як 5 зл., а «... один кольоровий малюнок (маленький, що мав бути кінцівкою обкладинки), не може бути прийнятий, бо мальовано його зовсім іншими (якимись поблідлими) фарбами, ніж головний малюнок і

репродукування його дуже б удорожчило видання; ілюстраторові це належало б знати. А втім О. Кульчицька пояснювала цей дефект здається відсутністю фарб у селі» [21, арк. 2].

Дирекція бібліотеки зауважувала на не рівноцінному виконанні ілюстрацій загалом, вважала деякі з них шедеврами, а деякі – доволі слабенькими [21, арк. 2–2 зв.]. У цілому, адміністрація оцінювала їх посередньо, висловлювала такі зауваження, як «... брак суцільності й мале знайомство ілюстратора з формами європ. книжкової графіки» [21, арк. 2 зв.]. Зважаючи на певні зауваження щодо оформлення повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків», дирекція бібліотеки погоджувалася виплатити А. Крушельницькому суму в розмірі 137 доларів США або за офіційним курсом – 1665 зл. [21, арк. 2 зв.].

Головний редактор «Нових шляхів» доволі успішно співпрацював із кооперативним видавництвом «Рух» в Харкові щодо поширення часопису, друку тих чи інших творів, банківських переказів в розмірі 250 доларів США [21, арк. 4–4 зв.].

У деяких зверненнях передплатників до редакційної колегії були прохання отримати усі номери часопису за весь рік. Висловлювалося бажання С. Шведенка із Дніпропетровська мати можливість ознайомитися з «Історією політичної думки галицьких українців» К. Левицького та «Історією визвольних змагань галицьких українців», які, як писав автор, «... в Радянській Україні цього дістати неможу» [23, арк. 17].

До обміну й передплати із «Новими шляхами» прагнули й такі західноукраїнські інституції, як орган українського антиалкогольного руху «Ми молоді», редакція «Нової хати», спортивне товариство «Підгір'я» (м. Дрогобич), товариство «Сокіл» з Гайворонки, церковна рада Союзу української євангельської церковної старшини, бібліотека Львівського університету, тижневик «Поступ» (м. Луцьк), читальня «Просвіти» у Нагуєвичах та інші [23, арк. 11, 12, 19, 20, 49, 63, 66, 94].

Звичайно, що у передплатників виникали й певні фінансові труднощі. Про неможливість передплачувати видання читальнями «Просвіти» у Львові, Нижбірку, Задарові, Озимині, Скалі-Подільській, у зв'язку з відсутністю коштів, йшлося у їх повідомленнях до редакції «Нових шляхів» [23, арк. 72, 81, 94, 95]. Окремі читальні «Просвіти», зокрема у Слобідці не погоджувалися на його передплату [24, арк. 81].

Деякі товариства, зважаючи на складне матеріальне становище, прагнули отримувати «Нові шляхи» безкоштовно. Йдеться про українське академічне товариство «Січ» у Відні [20, арк. 5]. Окремі автори відмовлялися від передплати видання [25, арк. 5]. І. Бобик та І. Велигорський повідомляли редакцію про те, що у них відсутня заборгованість щодо передплати, просили часопис більше не надсилати [25, арк. 16 зв., 34 зв.].

Звичайно, що у роботі тогочасних редакцій часописів були певні неточності. У цьому випадку йдеться про звернення А. Крушельницького до редактора «Українського прапора» про те, що в одному із номерів повідомлялося, що він спільно із І. Калиновичем редагував часопис «Боротьба», що не відповідало реальному стану речей, тому він просив спростувати цю інформацію [26, арк. 74]. У роботі редакції «Нових шляхів» також були певні непорозуміння щодо передплати й надсилання необхідних номерів передплатникам, про що свідчить лист професора III-ої Станіславівської державної гімназії Івана Бойка [25, арк. 18 зв., 19 зв.]. Професор української гімназії у Перемишлі М. Вахнянин повідомляв редакцію про те, що не передплачував «Нові шляхи», які йому редакція чомусь надсилала, про що свідчать повідомлення й інших авторів [25, арк. 32–32 зв., 61 зв., 62–62 зв., 66 зв., 79; 78, арк. 6, 45, 46, 76 зв.].

Натомість дехто із передплатників з часу появи «... славного місячника став ... його горячим приклонником і читачем...» [24, арк. 93], надіявся на те, що «... буду від тепер Вашим сталим абонентом...» тощо [24, арк. 119]. Політв'язні І. Баран і О. Вязло, незважаючи на ув'язнення, зверталися до редакції про продовження надсилання часопису на їх домашню адресу [25, арк. 7, 53 зв.]. Група українських в'язнів зверталася до редакції «Нових шляхів» щодо передплати часопису [27, арк. 5]. Селянин із Підлазців просив надсилати йому «Нові шляхи» без попередньої передплати, тому що «... щож бідний селянин нині може зробити, коли зараз ми мусимо таку страшну господарчу кризу перезимувати, що навіть і нема можливості тіх кілька злотих де взяти аби можна було одразу вислати належну передплату...» [25, арк. 21]. Аналогічного листа отримала редакція й від селянина Т. Ганчарука та від інших осіб [24, арк. 9, 30; 25, арк. 67].

Редакційна колегія «Нових шляхів» мала значну кількість дописувачів, як серед юридичних, так і фізичних осіб. За підрахунками редакції, з місячником співпрацювали близько 200 осіб «з усіх українських земель», а також майже 60 іноземних авторів [12]. Так, 5 жовтня 1928 р. «кабінет виучування Поділля» Вінницької філії Всенародної бібліотеки України при УАН звертався до А. Крушельницького з категоричною вимогою друку «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського [21, арк. 1].

Деякі автори-дописувачі намагалися друкувати свої твори у «Нових шляхах» на умовах анонімності. Однак А. Крушельницький вважав, що на таких умовах, можна друкувати твори лише тоді, коли «... Помітити під псевдонімом могли тільки такі речі, од яких автор з відкритим імям міг би потерпіти від когось якусь шкоду серед те, моральну чи матеріальну...» [23, арк. 49].

З редакційною колегією співпрацювала певна частина знаних дописувачів. Зокрема, Михайло Гнатишак, син львівського професора Лева Гнатишака, який емігрував до радянської України, повідомляв про надсилання йому за публікації суми у розмірі 10 доларів США [23, арк. 13]. До речі, згадуваний автор подавав до друку статтю «Синтетичний театр», у якій йшлося про занепад західноукраїнського театрального мистецтва [23, арк. 14; 134]. В. Гренджа-Донський пропонував надрукувати його п'єсу «На зеленій Гуцульщині» [23, арк. 30]. Власне її текст подано у архівній справі [28].

З «Новими шляхами» співпрацював А. Чайковський, писав про те, що «... Ваш орган являється що раз кращий, і надіятися можна, що він буде такий і заступить місце колишнього УЛВ (Українського літературного вісника – примітка авторів – йдеться насправді про «Літературно-науковий вісник») видаваного Франком і Грушевським» [23, арк. 85].

А. Коломиєць висловлював прохання про допомогу у виданні власних збірок поезій у радянській Україні [23, арк. 40]. До речі, він пропонував А. Крушельницькому у «Нових шляхах» «... зареферувати для мене і Косача одну-дві сторінки для літературних відстрілювань убік наших антиподів», «Це буде постійна боївка «НШ» яку я з Косачем старатимемося заповнювати реґулярно й кольоритно» [23, арк. 41].

Ю. Косач надсилав до редакції оповідання «Вершник над ланами», з циклу революційної романтики на Волині, яким автор прагнув «... цикл цей закінчити з метою трактування явищ сучасного життя» [23, арк. 45]. Однак Ю. Косач, незважаючи на можливу співпрацю з редакцією «Нових шляхів», здебільшого за сприяння А. Коломийця, за нез'ясованих обставин все ж таки відмовився від послуг редакції у виданні своїх творів [23, арк. 47].

Твори не усіх дописувачів редакція «Нових шляхів» друкувала на шпальтах видання. Так, вірші М. Лужного, викладача Бережанської гімназії, редакція забракувала за зміст і форму [23, арк. 62]. Ю. Сліпко також надсилав свої поезії і, незважаючи на негативну ухвалу редакції, вказував рахунок у банку на переведення коштів за друк [23, арк. 69].

Варто наголосити на тому, що «Нові шляхи» мали міжнародне визнання, про що свідчать листи-прохання про передплату за кордон. Так, у приватному листі з Відня, датованому 22 лютого 1929 р., висловлювалося прохання про передплату видання Українським академічним товариством «Січ», «Українською євангельською просвітою» зі США, Студентським академічним домом у Празі, Радою української бібліотеки ім. С. Петлюри у Парижі, Українським культурним об'єднанням в Болгарії, яке через складне матеріальне становище прагнуло отримувати часопис безкоштовно, з аналогічним проханням зверталось українське товариство «Основа» з Данцигу [20, арк. 1, 10–13, 20, 31 зв., 40, 45]. Передплатники з Буенос-Айресу, Берліна також намагалися передплатити часопис [20, арк. 6, 26].

Про прорадянськість змісту «Нових шляхів» свідчить як тематика публікацій, так і трактування редакційною колегією подій, що відбувалися в УСРР. Зокрема, про це йдеться у статті А. Аршавського «Внутрішня організація колгоспів», надрукованій у журналі «Огонек» № 16 від 10 червня 1930 р. [29, арк. 1, 7]. Її автор, виходячи із радянських постулатів, намагається колективні принципи, які використовувалися у колгоспах, вважати «вселенською машиною», що «... пускає в рух і регулює працю в колгоспах» [29, арк. 1]. А. Аршавський переконаний у тому, що «... зорганізувати працю в колгоспі, що об'єднує тисячі селян на території декількох десятків тисяч гектарів – це велетенське завдання» [29, арк. 1].

Розхвалюючи колгоспи, автор зазначав, що колгоспи це нове явище у світовій історії, новий етап прогресу суспільного життя і комуністичної революції. Завершуючи статтю, він писав, що «... намічене партією завдання – максимально збільшити засівну площу й підняти врожайність полей – цілковито відповідає селянським стремлінням і побажанням. Тому-то й бачимо ми часто такий підйом духа й ентузіазм на польових роботах, і в цьому запорука бурхливого зросту й повного успіху колгоспного руху» [29, арк. 7].

Звичайно, що в умовах міжвоєнної Польщі, практично усі видання піддавалися гонінню влади і конфісковувалися нею. Зокрема, філія «Просвіти» у Коломиї повідомляла «Нові шляхи» про те, що видання «Дужим помахом крил» львівська поліція заборонила поширювати [23, арк. 76]. 30 січня 1930 р. А. Крушельницький отримав повідомлення від міського староства Львова, у якому зазначалося, що, виходячи з 73 артикулу розпорядження Президента Польщі від 10 травня 1927 р. про пресу, стаття під назвою «Біг в сутінках» (листопад 1930 р.) порушує вказане положення [30, арк. 1–2].

Головного редактора «Нових шляхів» звинувачували у насильницькій зміні державного ладу Польщі. Насправді ж йшлося про наступне. Наведемо конкретний приклад того, як міське староство Львова коментувало окремі фрагменти тексту як державну зраду. «Оце завдання «Рідної Школи»! Це повинна виконати рідношкільна організація! На цей шлях вона може піти, коли звільниться від клерикального полону, від націоналістичного пустомельства й від опортуністичних настроїв. Коли нарешті звільниться від тягару, який зв'яже їй руки й притолочує її. Тим тягарем є середні школи «Рідної Школи» [30, арк. 4 зв.]. А Крушельницький виступав проти такого трактування владою матеріалів, друківаних на сторінках часопису [30, арк. 6]. 21 вересня 1932 р. головний редактор «Нових шляхів» звертався до Львівського воєводства з приводу описуваних подій, наголошуючи на тому, що він «... вносить спротив проти цієї тимчасової конфіскації...» [30, арк. 4–6].

Остання відома книга, 8/9, вийшла у вересні 1932 р. Імовірно, надалі часопис не виходив через несприятливу ситуацію, пов'язану із матеріальними труднощами, про що й повідомляла редакція в останніх номерах. З 1933 р. журнал перестав існувати у зв'язку з переїздом родини Крушельницьких до УСРР [12]. Вважаємо, що часопис не видавався не лише через матеріальні труднощі, а ще через те, що 15 червня 1932 р. А. Крушельницького заарештовано за те, що 5 червня поточного року у Львові зібралися письменники, науковці, композитори, на прорадянську конференцію, яка підтримала ініціативу Р. Ролана, А. Барбюса, Б. Шоу і М. Горького скликати на 28 липня 1932 р. Міжнародний антивоєнний конгрес. Конференція обрала комітет і прийняла резолюцію, підписану Л. Шіллером, А. Крушельницьким, І. Крушельницьким, С. Тудором, Л. Пастернаком, Я. Галаном, Я. Вікою, О. Деем, П. Козланюком, О. Гаврилюком, Я. Кондрю, В. Мизинцем, М. Колессою, К. Пелахатим та іншими особами, у якій підкреслювалося, що «Боріться проти нової світової різни! Не допустіть до нападу на СРСР! Стійте муром при Радянським Союзі! Солідаризуйтеся з противоєнним конгресом! Вибирайте противоєнні комітети! Вибирайте делегації! Бороніть Радянський Союз!» [31, с. 154].

Натомість у «Невідомих сторінках з біографії Юліана Бачинського» йдеться про те, що А. Крушельницького ув'язнили у зв'язку із прорадянською діяльністю як редактора «лівіої» газети. У цій групі був ув'язнений тоді і Ю. Бачинський [32]. Дійсно, восени 1932 р. польська поліція розгромила редакції «лівих» газет, таких як, «Вікна», «Сила», «Сель-роб», «Нові шляхи», арештувавши їх редакторів [1, с. 7].

Польська поліція висунула обвинувачення усім учасникам прорадянської конференції у антидержавному злочині й провела обшуки їх помешкань. У повідомленні начальника поліції Львова з приводу арешту А. Крушельницького йшлося про те, що «У зв'язку з донесенням про злочин – комуністичну діяльність – 11 бригада слідчого відділу державної поліції Львова провела 14 червня 1932 р. о 6 год. 45 хв. 9 год. домашній обшук у Крушельницького Антона в його помешканні на вул. Квятковського № 19 в розшуках літератури антидержавного змісту. Обшук дав позитивні наслідки» [31, с. 154–155].

Зазнавали переслідувань особи, які друкувалися у «Нових шляхах», через те зменшувалася їх кількість. З іншого боку, з радянської України надходили тривожні чутки: громадськість сколихнув інспірований суд над СБУ. Західноукраїнські члени ВУАН М. Возняк, Ф. Колесса, В. Щурат, К. Студинський вже не одержували зарплат від радянського уряду [33].

З припиненням виходу «Нових шляхів» прорадянський напрямок у літературному процесі Галичини припинив існування. Марксистська ідеологія тут зовсім збанкрутіла внаслідок репресій та Голодомору в Україні, про що широко інформувала преса. Втратилися контакти між літераторами обох частин України. Втім, у Східній Україні літературний рух припинився, недавнє культурне відродження стало «розстріляним відродженням», а ті з письменників, хто залишився живим, після репресій 30-х рр. ХХ ст., були зламані морально. Літературне життя по цей бік Збруча, що зосереджувалося переважно у Львові, намагалося продовжувати перерваний на Сході рух, розвивати ті тенденції, які там були обірані [33].

Зважаючи на складність ситуації, у квітні-травні 1933 р. А. Крушельницькому вдалося видати лише декілька номерів місячника «Критика». Гострота і актуальність вміщених у ньому матеріалів загострили й до того напружені стосунки головного редактора з польською владою. Продовжувати видання «Критики», як і перебування у Львові, було небезпечним для життя [1, с. 7]. «Гіркота поразки відродженої Української держави і брутальність польських окупантів призвели до того, що А. Крушельницький почав пов'язувати майбутнє свого народу з вірою «в якусь спасительну революцію», а з нею – ошчасливлення нації при «соціалістичному устрої» [34]. Співпраця з радянською владою – видання відверто пропагандистських «Нових шляхів» (1929–1932 рр.) та «Критики» (1933 р.), що були закриті цензурою, трактувалося як шляхетне обстоювання власної позиції навіть тоді, коли усі інші радянофіли, дізнавшись про масові репресії, від неї відмовилися [35, с. 238].

Отже, діяльність А. Крушельницького на посаді головного редактора «Нових шляхів» і «Критики» характеризувалася пошуком оптимального видавничого проекту з історії, філософії, соціології, економіки, культури, тогочасної радянської та зарубіжної літератури, музики, театру, образотворчого мистецтва. Львівський літературно-науковий, мистецький і громадський місячник «Нові шляхи» і «Критика» – своєрідні видавничі феномени, у яких на початковому етапі їх існування акумулювалися ідеї різноманітних політичних течій та груп, а з часом домінувала прорадянська ідеологія, популяризована головним редактором А. Крушельницьким, який перебував під її впливом.

Традиційно вважається, що видавнича діяльність А. Крушельницького пов'язана із роботою уряду УНР в освітній галузі. Саме завдяки його зусиллям здійснено заходи, що сприяли забезпеченню шкіл підручниками, посібниками тощо. Однак варто зауважити, що якщо видавнича діяльність А. Крушельницького пов'язана із роботою уряду УНР в освітній галузі, то його співпраця з українськими видавничими товариствами «Дзвін», «Українська книжка» та іншими спочатку у Львові, а потім у Відні, започаткована дещо раніше, починаючи з 1915 р., коли А. Крушельницький, був членом Загальноукраїнської Культурної Ради у Відні [36, арк. 19]. З іншого боку, не усі видання українських видавництв у Відні стосувалися шкільної програми.

З метою координації спільних дій українських видавництв у Відні й на підставі ухвали українських видавництв у Відні від 14 жовтня 1918 р., видавництво «Українська книжка» в особі А. Крушельницького отримало запрошення на участь в установчих зборах з метою утворення Союзу українських видавництв і видавців (далі – СУВІВ) [37, арк. 41].

Питання утворення спільного координаційного українського видавничого центру – СУВІВ – неодноразово обговорювалося на нарадах українських видавництв та видавців. Основна мета його утворення ґрунтувалася на захисті «... спільних професійних інтересів так і для інших справ, вирішення яких вимагатиме сучасне становище укр. видавничо-книгарського діла» [37, арк. 42]. Цей крок позитивно оцінювало Міністерство народної освіти, наголошувало на тому, що вважаючи «... координацію праці у спільній організації дуже доцільною, уповноважую Вас (А. Крушельницького – примітка авторів), як представника державного видавництва шкільних книжок, вийти у згадану вище спілку українських видавництв з тим, що державне видавництво залишається як автономна одиниця з застереженням самостійності в веденні своїх справ по видаванню книжок, які щодо матеріальної сторони видавництва» [38, арк. 233].

Вироблення плану організації та скликання установчих зборів доручили П. Кашинському та Ю. Тищенко, які сформуливали два основних положення: форма організації та особня умова [37, арк. 42]. Зразком форми організації СУВІВ служив статут німецьких видавців у Липському, сформований на підставі кооперативних союзів на правах персональної юридичної особи, а не товариства загалом. Інтереси структур, що належатимуть до СУВІВ, представлятимуть відповідальні особи або управителі [37, арк. 43]. Суть особня умови полягала у скоординованих спільних діях українських видавництв, що могли виходити за межі статуту і, відповідно, об'єднані видавництва мали б укласти угоду, що регулюватиме їх діяльність у видавничо-книгарській справі з економічних позицій, так і національно-культурних питань [37, арк. 43].

Спільним інтересом для усіх об'єднаних видавництв виступало нарощення видавничої продукції. Перше, на що зверталася увага, це доступність і розширення ринку збуту видань з тим, щоб прибутки видавництв перевищували їх видатки і видавництва, не вкладаючи коштів капіталу, могли б повноцінно функціонувати [3, с. 109–114].

Українські видавництва, які належатимуть до СУВІВ, передадуть йому у розпорядження усі свої видання, склади, представництва, зв'язки з ринками збуту тощо. Окрім того, з метою нарощування виробництва, СУВІВ мав би використовувати інвестиції на умовах, ухвалених загальними зборами [37, арк. 43]. Взаємна співпраця з іншими видавництвами мала б сприяти взаємному обміну виданнями творів класичної літератури, науково-популярними та технічно-прикладними публікаціями [37, арк. 43].

Утворення СУВІВ дало свої позитивні результати. 2 січня 1919 р. А. Крушельницький звертався до А. Макаренка, члена дирекції СУВІВ у Відні з тим, що на нараді, проведеній за участі представників «Дзвона», «Української школи», «Поступу» й «Української книжки» ухвалено таку кількість друку шкільних книжок: для «Дзвона» – 36 книжок різноманітного змісту загальним обсягом 805 тис. примірників (підраховано авторами) [37, арк. 45]; для «Поступу» – 23 книжки, обсягом 510 тис. примірників (підраховано авторами) [37, арк. 45 зв.]; для «Української книжки» – 15 книжок, обсягом 220 тис. примірників (підраховано авторами) [37, арк. 45 зв.].

Чільне місце посідав А. Крушельницький у видавничій справі не лише як автор публікацій, але й як директор українських видавництв. Належав до багатьох знаних видавничих структур. Зокрема, до УВС та інших [39, арк. 1]. 22 лютого 1921 р. у Києві відбулося засідання представників таких українських видавництв, як «Дзвін», «Вернигора», «Серп і молот», «Всеукраїнського

кооперативного видавничого союзу», «Української книжки» в особі А. Крушельницького з приводу утворення «Об'єднання українських видавництв» [39, арк. 3]. Мета якого передбачала видання й розповсюдження таких публікацій, котрі були необхідними для розвитку української загалом і видавничо-книгарської справи зокрема; регулювання цін на видавничу продукцію; визначення гонорарів; захист інтересів видавців; централізоване розповсюдження видань об'єднання та інших видавництв, які до нього не належать [39, арк. 3]. Для реалізації окресленої мети передбачалося організувати відповідні підприємства, крамниці, книгарні тощо [39, арк. 4].

Статут українського видавничого товариства «Українська книжка» з центром у Львові ухвалено 1 жовтня 1917 р. [37, арк. 58–58 зв.]. Завдання видавничого товариства «Українська книжка» – «Видавання творів красномовного письменства і наукових, популярної, шкільної і дитячої літератури, часописів і художніх творів» [37, арк. 58]. «Способи виконання завдань. Ведення видавництва, друкарні і книгарні у Львові і філій в інших містах України» [37, арк. 58].

Членом товариства могла бути будь-яка особа, «... прийнята старшиною, коли заплатити повний уділ в висоті означеній загальними зборами» [37, арк. 58]. До речі, членами товариства з повними уділами в розмірі 2 тис. кр. були: А. Крушельницький, М. Крушельницька, Т. Свобода, Т. Михайлівський, В. Кассіян, О. Кульчицька, А. Гапак, Н. Кісілевський, М. Навроцький, М. Свобода [37, арк. 58 зв.].

Видавництво «Українська книжка» друкувало твори за такими напрямками: світова і українська література, твори видавництва «Знання», збірні видання письменників, твори для дітей та школи, енциклопедії, політичні твори [37, арк. 2].

У видавничій сфері А. Крушельницький тісно співпрацював із Київським літературним інститутом та видавництвом «Українська книжка», особливо у виданні дитячих творів [37, арк. 3]. За нашими підрахунками, за короткий час ним видано 63 твори для дітей: ілюстровані народні казки, байки, легенди, перекази і оповідання. Зокрема, такі народні казки «Дурень і його жінка», «Два брати», «Повінь», «Про морського царя і його дочок», «Песинський, жабинський, сухинський, і золотокудрії сини цариці», «Про бідного парубка і царівну», «Вовк і козенятка», «Кому труднощі працювати», «Дідова дочка», «Про Марусю козацьку дочку», «Про богатиря Сухоброзенка Івана і Настасю Прекрасну», «Лисичка сваха», «Солом'яний бичок», «Лови», «Летючий корабель», «Золотий черевичок», «Дідова дочка і бабина дочка», «Лисичка-сестричка і вовк пане-брат», «Телесик», «Брат і сестра в лісі», «Мачуха», «Гришник» (китайська народна казка), «Вовк і заєць», «Про коваля і бабу людодіжку», «Чорт і баба», «Колобок», «Рукавичка», «Торба», «Як лисиця топила глечик», «Кривенька уточка», «Котик»; народні байки «Лисиця і вівця», «Котик і Півник», «Цар Лев», «Господар і вуж», «Пімста звірів», «Сорока і Когут», «Лисичка сестричка», «Як Журавель учив Лисичку літати», «Крейак і чорт», «Коза-дереза», «Козел і баран», «Так свій платить», «Сом, рак і ворона», «В'юн і щука», «Лисиця і рак», «Лисиця і журавель», «Лебідь, щука і рак», «Пан Коцький», «Горобець та билина», «З коня верблюду», «Кінь і осел», «Медвежі жарти», «Медвідь і гуцул», «Лис і тетерів», «Хозяйство»; народний переказ «Про Очаківську біду»; легенди «Багатий Марко», «Три брати і Бог», «Гордий цар», «Як Бог нагородив бідного чоловіка»; оповідання «Старий Максимець», «Кому зозуля кувала» [37, арк. 4–14].

У так званій «Світовій бібліотеці» за редакцією І. Калиновича і С. Гаєвського друкували твори зарубіжних авторів. Поезії Ф. Міллера, драматичні твори О. Пушкіна, «Герман і Доротея» Й. Гете, «Хмари» Аристофана, «Віра й вітчизна» Шенгера, «Смерть Тіціана» Г. Гофмана, «Без язика» В. Короленка, «Притишена гра» Г. Кнута, твори В. Шекспіра, а також старофранцузький епос «Пісня про Роланда». За досить короткий час видано 10 різноманітних творів (підраховано авторами) [37, арк. 15–19].

«Українська письменність» за редакцією А. Крушельницького і С. Гаєвського видала твори «В поті чола» (ч. I, II) І. Франка, «Як промовить земля», «Артистка», «Рубають ліс» А. Крушельницького, «Al fresco» П. Карманського, «Далекі шляхи» М. Яцківа, «Два циклі» Ю. Кміта, «Слово про Ігоря» «Гетьман юрби» В. Пачовського, твори В. Щурата, О. Колесси, В. Бирчака. Усього 14 творів (підраховано авторами) [37, арк. 20–25].

Твори для дітей «Дитяча скарбничка» виходили за редакцією А. Крушельницького. У цій рубриці видано 9 творів. З них вибрані народні казки В. Гнатюка, оповідання «Перекотиполе» Г. Квітки-Основ'яненка, історичні оповідання «Шляхами слави українських князів» І. Крип'якевича, казки Г. Андерсена, казки «Романова Одарка», «Пан та чабан», оповідання з грецьких міфів «Пригоди Одиссея» М. Соневицького, історична повість А. Чайковського «Побратими», твори Д. Дефо «Робінзон Крузо», «Тесар Людвиг», твори М. Слободи «Похід Ігоря Святославича на половців», «Пригоди Дон Кіхота» (підраховано авторами) [37, арк. 26–32].

До творів, виданих видавництвом «Знання», належали «Географія України» С. Рудницького, «Нарис історії римської літератури» П. Франка, «Початки української драми» М. Возняка [37, арк. 33–35].

Видання зазначених творів вимагало серйозних коштів. За підрахунками А. Крушельницького, сума складала 26–30 млн гривень (далі – грн.), на видавництво «Дзвін» приблизно 10–15 млн грн., «Українську книжку» – 1 млн грн., інші – 15 млн грн., з них від 25 – до 33 % витрачалося на друк, 20 % – авторам, 30–33 % – книгарні, 13–22 % – орієнтований прибуток [37, арк. 36]. Так, у звіті від 30 листопада 1920 р. на ім'я директора видавництва «Українська книжка» А. Крушельницького повідомлялося про те, що загальна сума рахунків за 1917–1918 рр. складала 66939 кр. Нереалізованими залишалися 10 тис. примірників творів І. Крип'якевича, які видавництво намагалося продати на вигідних умовах. У звіті повідомлялося про те, що видавництво «Українська книжка» мало борг у розмірі 15 тис. корон (далі – кр.) і для того, щоб це не призвело до його ліквідації, у банку отримано кредит під вексель. Сума на листопад 1919 р. становила 210 тис. кр., 150 тис. з яких видавництво не використало, але сплачувало 14 % кредиту щорічно, тим самим не маючи прибутку [37, арк. 52]. Згідно із балансовим звітом видавничого товариства «Українська книжка» на 1918 р., сума коштів в активах й пасивах складала 74296422 тис. кр. [37, арк. 59].

А. Крушельницький прагнув деякі видання поширювати у радянській Україні безкоштовно, а окремі – за плату. Так, 20 лютого 1920 р. він звертався до А. Макаренка про безкоштовне поширення через губернські народні управи «Букваря», щоб «... він дійшов до рук кожної дитини» [38, арк. 90]. «Буквар» підготовлено ним, Б. Лепким, О. Поповичем і С. Гаєвським. Однак його необхідно було видати у кількості 2 тис. примірників, покрити кошти друку, а якщо б планувалося видати більшу кількість примірників, то безкоштовно лише 5 тис. [38, арк. 90]. 26 лютого 1920 р. А. Крушельницький уклав умови договору, які склалися з п'яти параграфів, між ним, як представником МНО, і автором – С. Рудницьким, на придбання його книги «Українське питання й великі держави світа» [38, арк. 93–93 зв.].

І. Боднарук писав про те, що деякі західноукраїнські письменники, як-от: О. Кобилянська, В. Гренджа-Донський, В. Стефанік і К. Гриневичева видавали у радянській Україні свої твори, а твори українських письменників поширювалися масово у Галичині [13, с. 92]. З часом до УСРР виїхали О. Бадан, особистий секретар В. Винниченка, математик М. Чайковський, М. Лозинський, чимало колишніх «усусів», а навіть професор М. Грушевський. Незабаром у Харкові вони заснували окремий клуб галичан літературний орган «Західна Україна» [13, с. 92].

Незважаючи на те, що видавництва видавали ті чи інші твори, виникали проблеми з їх реалізацією. Зокрема, у листі від 31 грудня 1919 р. НТШ повідомляло А. Крушельницького про те, що не зможе здійснити перерахунок коштів за книги, отримані під реалізацію від видавництва «Українська книжка» у Відні, тому що згідно з умовами договору НТШ закупило у видавництва книжок на суму 6121667 тис. кр., з них за готівку 3295995 тис. кр. Зважаючи на складну як суспільно-політичну, так і економічну ситуацію, «... згадані події перешкодили розпродати навіть заплаченим книжкам в виду того ми не можемо ніякої готівки передати...», НТШ не мало змоги повернути кошти видавництву, але «... остаємо в надії, що тепер вже зростаючий торговий рух дасть нам змогу в як найкоротшому часі бодай в часті задоволити Ваше прохання» [37, арк. 54].

Від видавництва «Українська книжка» у Відні НТШ упродовж 5, 17, 18 листопада 1919 р. отримало на реалізацію такі книги, як шість частин збірки «Нашим найменшим» і одну частину «Баронського сина» (повна назва «Баронський син в Америці. Вибір народних казок з образками Юліана Панькевича» В. Гнатюка – примітка авторів) [37, арк. 54–55].

Для подальшого отримання гонорару між автором і видавництвом укладалася угода. Прикладом якого може служити угода, що складалася з одинадцяти пунктів, укладена 14 листопада 1919 р. у Відні між видавництвом «Літературний інститут» в особі А. Крушельницького і автором П. Карманським. У ній йшлося про те, що П. Карманський зобов'язувався передавати видавництву «Літературний інститут» свої оригінальні й перекладні твори обсягом біля 50 друкованих аркушів до друку. Зі свого боку, видавництво зобов'язувалося виплатити автору гонорар у розмірі 10 % від надрукованого кожного тому, за умови, якщо кількість надрукованих примірників складатиме не менше 10 тис. Видання творів П. Карманського складало п'ять томів, а саме: еротична, лірична та суспільно-політична поезія; сатира під назвою «Al fresco»; поетичні переклади. Кожен том видавництво зобов'язувалося видавати кожних півроку після отримання рукопису. Окрім того, автор отримував від видавництва безкоштовно 20 примірників виданих творів [37, арк. 51].

В умові, укладеній О. Турянським у Відні 23 листопада 1919 р. зазначено, що він зобов'язується перекласти «Дон Кіхота» з іспанської мови до кінця квітня 1920 р., А. Крушельницький мав виплатити йому за один аркуш друку (30 тис. букв – примітка авторів) по 500 кр. за переклад, який ставав власністю «Української книжки» [37, арк. 63].

Варто наголосити на тому, що виплата авторських гонорарів носила індивідуальний характер. А. Крушельницький, як директор «Української книжки», окремо визначав суми виплат для авторів.

Про це свідчить четвертий пункт «Умови заключеної між Антоном Крушельницьким видавцем видавництва «Українська книжка» в пп. Др. Теодором Михайлівським, о. Нестором Кисілевським і Михайлом Навроцьким в справі дальшого ведення вище наведеного видавництва» [37, арк. 61]. Наприклад, сума виплат для творів В. Гнатюка складала, за матеріали, подані до друку, 5 % від вартості книжки, за оригінальні твори – 10 % від вартості книжки. Б. Панькевичу за ілюстрації – 10 кр., за звичайну ілюстрацію – 25 кр., за кольоровий малюнок – 100 кр.; О. Кульчицькій – за ілюстрації букв – 10 кр., за звичайну ілюстрацію – 25 кр., за звичайну велику ілюстрацію – 50 кр., за кольорову ілюстрацію – 100 кр., за офорт – 150 кр. [37, арк. 56].

Загалом, суми виплат авторам складала від 130 кр. – до 77 тис. кр. «Союзному базару». Сума виплат на 1920 р. становила для фізичних осіб – К. Панькевича – 800 кр., І. Балея – 1000 кр., Ю. Рудницького – 1000 кр., В. Щурата – 1450 кр., С. Рудницького – 1500 кр., В. Гнатюка – 1800 кр., І. Раковського – 2000 кр., І. Крип'якевича – 3800 кр. [37, арк. 71].

Для юридичних осіб – друкарні Ставропігійного інституту – 755 кр., друкарні НТШ – 6824 кр. Загалом «Українська книжка» мала виплатити 105696 кр. [37, арк. 71]. Після усіх виплат і розрахунків як з фізичними, так і юридичними особами, видавництву залишалася сума у розмірі 24557 кр. [37, арк. 71]. На 1920 р. А. Крушельницький заборгував 50 тис. кр., а на 1921 р. книгарні НТШ – 29116 кр. [37, арк. 72]. НТШ отримало від «Української книжки» видань на суму 62 тис. кр., однак їм передали їх лише на суму в розмірі 61216 кр. [37, арк. 77 зв.]. Упродовж 1918 р. «Українська книжка» передала в кредит видань на суму 31933 кр., у 1919 р. – 1026 кр., у 1920 р. – 28269 кр. (підрховано авторами). Усього на 61222 кр. [37, арк. 77 зв.].

Неодноразово книги, видані «Українською книжкою», передавалися для комісійного розпродажу. Зокрема, С. Крушельницький отримав для реалізації 1000 примірників «Баронського сина» на суму 30 тис. кр., 7 тис. примірників «Нашим найменшим» (ч. 21–24; 28–29; 32) на 24 тис. кр. Всього 54 тис. кр., з яких отримував 40 % від їх вартості – 21600 кр., видавництву ж мав виплатити – 32400 кр. [37, арк. 74]. 16 листопада 1920 р. для комісійного розпродажу передано 4740 примірників «Баронського сина». С. Крушельницький отримав – 1000 примірників, залишилися не розпроданими – 1740 примірників [37, арк. 71]. Видання «Нашим найменшим» передано на комісійний розпродаж у кількості 59420 тис. примірників, з них залишилися не розпроданими – 41420 примірників (підрховано авторами) [37, арк. 77]. Усіх названих видань розпродано на суму 39420 м.п., книгарня отримала 25 % з розпродажу – 9855 польських марок (далі – п.м.) У «Земельний банк» на рахунок А. Крушельницького (номер 2478) перераховано 29565 п.м. До речі, через помилку банк перерахував 29575 п.м. [37, арк. 77].

Отже, редакційно-видавнича праця А. Крушельницького на посаді головного редактора «Нових шляхів» і «Критики» характеризувалася пошуком оптимального видавничого проекту з історії, філософії, соціології, економіки, культури, тогочасної радянської та зарубіжної літератури, музики, театру, образотворчого мистецтва.

Львівський літературно-науковий, мистецький і громадський місячник «Нові шляхи» і «Критика» – своєрідні видавничі феномени, у яких на початковому етапі їх існування акумулювалися ідеї різноманітних політичних течій та груп, а з часом домінувала прорадянська ідеологія, популяризована головним редактором А. Крушельницьким, який перебував під її впливом.

А. Крушельницький активно співпрацював з українськими видавництвами у Відні упродовж 1919–1920 рр., про що свідчить аналіз архівних матеріалів. Особливості їх взаємин у видавничій сфері, у складний для України час, ґрунтувалися на усвідомленні А. Крушельницьким потреби у забезпеченні національних шкіл україномовною продукцією.

Список використаних джерел

1. Дубина М. Антін Крушельницький: Шляхами письменницької долі // Літературна Україна. 13 грудня 1990. С. 7. 2. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: У 3 т. Львів: Світ, 2003. Т. 3. Кн. 2. 1929–1939 рр. 928 с. 3. Зуляк М. Співпраця Антона Крушельницького з «Життям і Знанням» // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. 2012. Вип. 2. С. 160–165. 4. Зуляк М. «Нові шляхи» – львівський літературно-науковий, мистецький і громадський місячник (1929–1932 рр.) // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів: зб. наук. статей. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2013. Випуск 3. С. 55–63. 5. Зуляк М. Співпраця Антона Крушельницького з українськими видавничими товариствами у Відні (1919–1920 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. 2013. Випуск 1. Частина 1. С. 109–114. 6. Зуляк М. Радянофільська тематика львівського часопису «Нові шляхи» (1929–1932 рр.) // Інтелігенція і влада: громадсько-політичний науковий збірник. Серія: Історія. 2013. С. 151–158. 7. Зуляк М. І. Антін Крушельницький – популяризатор творчості Івана Франка // Вісімнадцята Всеукраїнська наукова конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів, присвячена 150-річчю ювілею В. І.

Вернадського: Матеріали конференції (м. Київ, 26 квітня 2013 р.). Київ, 2013. С. 117–120. 8. Особисті документи: членські книжки «Повітового кредитного товариства» «Народного дому» в Городенці, і інших товариств, службові посвідчення та інші документи. 1909–1931 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 144. 53 арк. 9. Статут. 1929 р. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 1. 4 арк. 10. Протоколи зборів членів видавничої спілки та анкети, заповнені читачами про діяльність журналу. 1929 р. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 2. 18 арк. 11. Рішення про перехід редакції на новий академічний правопис, прийнятий Науковим товариством ім. Шевченка. Б/д // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 3. 1 арк. 12. Ільницький М. М. НОВІ ШЛЯХИ – журнал // Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с.: іл. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Novi_shliakhy_z. (дата звернення: 01.11.2013). 13. Боднарук І. Одна з жертв проклятих років // Визвольний шлях. Січень, 1965. Кн. 1 (203). Річник XVIII (XII). № 1. С. 92–95. 14. Програми і запрошення наукових, культурно-освітніх установ, товариств на концерти, виставки, урочисті вечори. 1913–1932 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 158 а. 45 арк. 15. Звернення, промови, обіжники та ін. документи про визвольну боротьбу українського народу за незалежність. 191–1931 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 165. 44 арк. 16. Маринич Л. Західноукраїнська еміграція в УСРР, 1930-ті роки: репресивний епілог / Історія України. Маловідомі імена, події, факти (збірник наукових статей): Збірник праць. Київ, 2007. 400 с. URL: http://chitalka.net.ua/textbooks/1/p_6275.html. (дата звернення: 01.11.2013). 17. Виписки з статей, повідомлень, інформації з питань літератури, мистецтва, науки та політичних подій, том I. 1929–1930 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311. («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 7. 28 арк. 18. Те ж, том 2 і останній. 1929–1930 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311. («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 8. 195 арк. 19. Виписка з промов, постанов, резолюцій, прийнятих на III з'їзді КПБУ, зібрані Куликюк Ю. 1927 р. // ЦДІАЛ України. Ф. 311. («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 6. 10 арк. 20. Листи культосвітніх установ з Австрії, Америки, Болгарії, Італії та ін. країн про передплату журналу // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів (1929–1932)»). Оп. 1. Спр. 11. 51 арк. 21. Листування з Вінницьким філіалом бібліотеки України Академії наук, видавництвом «Рух» у Харкові та ін. про співпрацю. 1907–1930 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 49. 9 арк. 22. Листи Холодного П., Хомика А., Цвілія І., Цегельської О., Цегляра Ф. та ін. кореспондентів з прізвищами на букву «Ц». 1897–1930 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 139. 33 арк. 23. Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 9. Листи культосвітніх установ, товариств і видавництва про передплату журналу. 1929–1932 рр. 132 арк. 24. Те ж з прізвищами на букви «Н» – «Я». 1929–1932 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 14. 145 арк. 25. Листи приватних осіб з прізвищами на букву «А»–«І» про передплату журналу. 1929–1932 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 12. 124 арк. 26. Звіти, протоколи, листування та ін. документи про діяльність Педагогічної Місії при Міністерстві народної освіти УНР, том I. 1919–1920 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 146. 281 арк. 27. Те ж з прізвищами на букви «К» – «М». 1929–1932 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 13. 99 арк. 28. П'єса Гренджа-Донського В. «На зеленій Гуцульщині» (з народного гуцульського життя). 1931 р. // ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 83. 70 арк. 29. Стаття Аршавського А. «Внутрішня організація колгоспів», опублікована у журналі «Огонек». 1930 р. ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 25. 7 арк. 30. Рішення окружного карного суду у Львові про конфіскацію статті Крушельницького А. «На нові рейки». 1930–1932 рр. ЦДІАЛ України. Ф. 311 («Редакція журналу «Нові шляхи», м. Львів, 1929–1932 рр.»). Оп. 1. Спр. 4. 6 арк. 31. Трофимук С. Антін Крушельницький (1. VIII. 1878–13. XI. 1941) // Український календар. 1968. С. 151–158. 32. «Винним себе не визнаю...» (Невідомі сторінки з біографії Юліана Бачинського). URL: <http://memorial.kiev.ua/content/view/79/30>. (дата звернення: 01.11.2013). 33. Ільницький М. Статті про Львів. Літературний Львів першої половини ХХ ст. URL: <http://map.lviv.ua/statti/ilnyckij.html>. (дата звернення: 01.11.2013). 34. Гринів О. За плугом на перелогах історії URL: <http://lib.if.ua/exhib/1277126757.html> (дата звернення: 01.11.2013). 35. Україна і Польща 1920–1939 рр.: З історії дипломатичних відносин УСРСР з Другою Річчю посполитою: Документи і матеріали / [НАН України; Інститут історії України; упорядкування, коментарі Н. С. Рубльова, О. С. Рубльов]. Київ: ДУХ і ЛІТЕРА, 2012. 624 с. 36. Листування з українським

інформаційним комітетом у Відні, комісією Української Ради про видання шкільних підручників, організацію курсів вищої освіти та ін. питання. 1915–1918 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 154. 35 арк. 37. Статут, протокол, угоди, листування та ін. документи про діяльність українських видавничих товариств «Дзвін», «Поступ», «Чайка», «Українська книжка» та ін. 1917–1923 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 155. 107 арк. 38. Звіти, протоколи, листування та ін. документи про діяльність Педагогічної Місії при Міністерстві народної освіти УНР, том I. 1919–1920 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 146. 281 арк. 39. Статут та умови про організацію «Об'єднання українських видавництв», членом яких був Крушельницький А. 1921–1927 рр. // ЦДІАЛ України. Ф. 361 («Крушельницький Антін, письменник, журналіст, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові. 1878–1937 рр.»). Оп. 1. Спр. 157. 12 арк.

References

- Dubyna M. Antin Krushelnytskyi: Shliakhamy pysmennytskoi doli [Antin Krushelnytsky: The Way of Writing Fate]. *Literaturna Ukraina*. 13 hrudnia 1990. S. 7. 2. Romaniuk M. M., Halushko M. V. *Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939 rr.: Istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia* [Ukrainian periodicals of Lviv in 1848–1939: Historical and bibliographic research]: U 3 t. Lviv: Svit, 2003. T. 3. Kn. 2. 1929–1939 rr. 928 s. 3. Zuliak M. Spivpratsia Antona Krushelnytskoho z «Zhyttiam i Znanniam». *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: Istorii. 2012. Vyp. 2. S. 160–165. 4. Zuliak M. «Novi shliakhy» – lviivskiy literaturno-naukoviy, mystetskiy i hromadskiy misiachnyk (1929–1932 rr.). *Humanitarni dystsypliny u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv: zb. nauk. statei*. Lviv: PP Soroka T. B., 2013. Vypusk 3. S. 55–63. 5. Zuliak M. Spivpratsia Antona Krushelnytskoho z ukrainskymy vydavnychymy tovarystvamy u Vidni (1919–1920 rr.). *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: Istorii. 2013. Vypusk 1. Chastyna 1. S. 109–114. 6. Zuliak M. Radianofilska tematyka lviivskoho chasopysu «Novi shliakhy» (1929–1932 rr.). *Intelihentsiia i vlada: hromadsko-politychni naukovyi zbirnyk*. Serii: Istorii. 2013. S. 151–158. 7. Zuliak M. I. Antin Krushelnytskyi – populiaryzator tvorchosti Ivana Franka. *Visimnadiatsiata Vseukrainska naukova konferentsiia molodykh istorykiv nauky, tekhniki i osvity ta spetsialistiv, prysviachena 150-richnomu yuvileiu V. I. Vernadskoho: Materialy konferentsii* (m. Kyiv, 26 kvitnia 2013 r.). Kyiv, 2013. S. 117–120. 8. *Osobysti dokumenty: chlenski knyzhky «Povitovoho kredytnoho tovarystva» «Narodnoho domu» v Horodentsi, i inshykh tovarystv, sluzhbovi posvidchennia ta inshi dokumenty. 1909–1931 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 144. 53 арк. 9. Statut. 1929 r. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 1. 4 арк. 10. Protokoly zboriv chleniv vydavnychoi spilky ta ankety, zapovneni chytachamy pro diialnist zhurnalu. 1929 r. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 2. 18 арк. 11. Rishennia pro perekhid redaktsii na novyi akademichnyi pravopys, pryiniaty Naukovym tovarystvom im. Shevchenka. B/d // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 3. 1 арк. 12. Pnytskyi M. M. *NOVI ShLIaKhY – zhurnal* // *Entsyklopediia istorii Ukrainy*: T. 7: Mi-O / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka», 2010. 728 s.: il. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Novi_shliakhy_z. (data zvernennia: 01.11.2013). 13. Bodnaruk I. *Odna z zhertyv proklyatykh rokov* // *Vyzvolnyi shliakh*. Sichen, 1965. Kn. 1 (203). *Richnyk XVIII (XII)*. № 1. S. 92–95. 14. *Prohramy i zaproshennia naukovykh, kulturno-osvitnikh ustanov, tovarystv na kontserty, vystavky, urochysti vechory. 1913–1932 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 158 a. 45 арк. 15. *Zvernennia, promovy, obizhnyky ta in. dokumenty pro vyzvolnu borotbu ukrainskoho narodu za nezalezhnist. 191–1931 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 165. 44 арк. 16. *Marynych L. Zakhidnoukrainska emihratsiia v USRR, 1930-ti roky: represyvnii epilog* / *Istorii Ukrainy*. Malovidomi imena, podii, fakty (zbirnyk naukovykh statei): *Zbirnyk prats*. Kyiv, 2007. 400 c. URL: http://chitalka.net.ua/textbooks/1/p_6275.html. (data zvernennia: 01.11.2013). 17. *Vypysky z statei, povidomlen, informatsii z pytan literatury, mystetstva, nauky ta politychnykh podii, tom I. 1929–1930 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 311. («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 7. 28 арк. 18. *Te zh, tom 2 i ostannii. 1929–1930 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 311. («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 8. 195 арк. 19. *Vypyska z promov, postanov, rezoliutsii, pryiniatykh na III zizdi KPBU, zibrani Kulykom Yu. 1927 r.* // TsDIAL Ukrainy. F. 311. («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 6. 10 арк. 20. *Lysty kultosvitnikh ustanov z Avstrii, Ameryky, Bolharii, Italii ta in. krain pro poredplatu zhurnalu* // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv (1929–1932)»). Op. 1. Spr. 11. 51 арк. 21. *Lystuvannia z Vinnytskym filialom biblioteky Ukrainy Akademii nauk, vydavnytstvom «Rukh» u Kharkovi ta in. pro spivpratsiu. 1907–1930 rr.* // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi

krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 49. 9 ark. 22. Lysty Kholodnoho P., Khomyka A., Tsviliia I., Tsehelskoi O., Tshliara F. ta in. korespondentiv z prizvyshchamy na bukvu «Ts». 1897–1930 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 139. 33 ark. 23. Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 9. Lysty kultosvitnikh ustanov, tovarystv i vydavnytstv pro peredplatu zhurnalu. 1929–1932 rr. 132 ark. 24. Te zh z prizvyshchamy na bukvy «N» – «Ja». 1929–1932 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 14. 145 ark. 25. Lysty pryvatnykh osib z prizvyshchamy na bukvy «A»–«L» pro peredplatu zhurnalu. 1929–1932 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 12. 124 ark. 26. Zvity, protokoly, lystuvannia ta in. dokumenty pro diialnist Pedahohichnoi Misii pry Ministerstvi narodnoi osvity UNR, tom I. 1919–1920 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 146. 281 ark. 27. Te zh z prizvyshchamy na bukvy «K» – «M». 1929–1932 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 13. 99 ark. 28. Piesa Hrendzha-Donskoho V. «Na zelenii Hutsulshchyni» (z narodnoho hutsulskoho zhyttia). 1931 r. // TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 83. 70 ark. 29. Stattia Arshavskoho A. «Vnutrishnia orhanizatsiia kolhospiv», opublikovana u zhurnali «Ohonek». 1930 r. TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 25. 7 ark. 30. Rishennia okruzhnoho karnoho sudu u Lvovi pro konfiskatsiiu statti Krushelnytskoho A. «Na novi reiky». 1930–1932 rr. TsDIAL Ukrainy. F. 311 («Redaktsiia zhurnalu «Novi shliakhy», m. Lviv, 1929–1932 rr.»). Op. 1. Spr. 4. 6 ark. 31. Trofymuk S. Antin Krushelnytskyi (1. VIII. 1878–13. KhI. 1941) // Ukrainykyi kalendar. 1968. S. 151–158. 32. «Vynnym sebe ne vyznaiu...» (Nevidomi storinky z biohrafii Yuliana Bachynskoho). URL: <http://memorial.kiev.ua/content/view/79/30>. (data zvernennia: 01.11.2013). 33. Ilnytskyi M. Statti pro Lviv. Literaturnyi Lviv pershoi polovyny XX st. URL: <http://map.lviv.ua/statti/ilnyckij.html>. (data zvernennia: 01.11.2013). 34. Hryniv O. Za pluhom na perelehakh istorii URL: <http://lib.if.ua/exhib/1277126757.html> (data zvernennia: 01.11.2013). 35. Ukraina i Polshcha 1920–1939 rr.: Z istorii diplomatychnykh vidnosyn USSR z Druhoiu Richchiu pospolytoiu: Dokumenty i materialy / [NAN Ukrainy; Instytut istorii Ukrainy; uporiadkuvannia, komentari N. S. Rublova, O. S. Rublov]. Kyiv: DUKh i LITERA, 2012. 624 s. 36. Lystuvannia z ukrainskym informatsiinym komitetom u Vidni, komisieiu Ukrainskoi Rady pro vydannia shkilnykh pidruchnykyv, orhanizatsiiu kursiv vyshchoi osvity ta in. pytannia. 1915–1918 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 154. 35 ark. 37. Statut, protokol, uhody, lystuvannia ta in. dokumenty pro diialnist ukrainskykh vydavnychkykh tovarystv «Dzvin», «Postup», «Chaika», «Ukrainska knyzhka» ta in. 1917–1923 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 155. 107 ark. 38. Zvity, protokoly, lystuvannia ta in. dokumenty pro diialnist Pedahohichnoi Misii pry Ministerstvi narodnoi osvity UNR, tom I. 1919–1920 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 146. 281 ark. 39. Statut ta umovy pro orhanizatsiiu «Obiednannia ukrainskykh vydavnytstv», chlenom yakyykh був Krushelnytskyi A. 1921–1927 rr. // TsDIAL Ukrainy. F. 361 («Krushelnytskyi Antin, pysmennyk, zhurnalist, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi. 1878–1937 rr.»). Op. 1. Spr. 157. 12 ark.

Ivan Zulyak, Maryana Zulyak

EDITORIAL AND PUBLISHER WORK ANTON KRUSHELNYTSKY

The article deals with the editorial work of Anton Krushelnytsky. His activities as editor-in-chief of «Novy Shlyakh» and «Critics» were characterized, which was characterized by the search for an optimal publishing project on history, philosophy, sociology, economics, culture, contemporary Soviet and foreign literature, music, theater, fine arts.

The Lviv literary and scientific, artistic and public lunar «Novy Shlyakh» and «Critics» are peculiar publishing phenomena in which the ideas of various political currents and groups accumulated at the initial stage of their existence, and eventually dominated by the pro-Soviet ideology, popularized by the editor-in-chief A. Krushelnytsky, which was under its influence.

A. Krushelnytsky's publishing business was characterized by active cooperation with Ukrainian publishing houses in Vienna during 1919–1920, as evidenced by the analysis of archival materials. The peculiarities of their relationship in the publishing sector, a time complex for Ukraine, were based on the awareness of A. Krushelnytsky of the need to provide national schools with Ukrainian-language products.

Key words: Antin Krushelnytsky, editorial work, publishing, «Novy Shlyakh» and «Critics».